

Vážení čtenáři,

v rukou držíte první číslo letošního jubilejního 25. ročníku časopisu. Redakce se rozhodla tohoto významného výročí využít a sestavit „bilanční“ speciální vydání. Vyzvali jsme přední odborníky, kteří byli tak laskavi, že přes svou vytíženost připravili přehledové články věnované změnám ve vybraných oblastech hematologie a transfuzního lékařství během posledních 25 let. Každý z oslovených expertů k tématu pochopitelně přistoupil z poněkud jiného úhlu a svým osobitým stylem, což záměru jen prospělo. Dostává se k Vám tak pestrá mozaika toho, co se událo v hematologii i transfuziologii za poslední čtvrtstoletí s důrazem na dění v České republice. Pamětníci si jistě velmi dobře vzpomínají na období, které dokumentuje fotografie na titulní straně. Těm mladším je vhodné zase připomenout, že to není tak dávno, co byla krev pro transfuze odebírána do transfuzních lahví, místo koncentrátu faktoru VIII se podával kryoprecipitát nebo byly nově zavedeny separátory krevních elementů. Všem je nezbytné připomenout, že náš časopis dění a změny

reflekoval. Odkazy na příslušné publikace najdete v seznámech literatury jednotlivých článků. Samozřejmě, výčet novinek, které se během posledních dvou desítek let dostaly do běžné praxe, by sám o sobě mohl zabrat prostor několika stran. Důležitější je ale to, kam se podařilo dostat úroveň výzkumu, kvalitu péče o nemocné nebo kooperaci ať už v rámci republiky či Evropy. Ještě větší význam má pravděpodobně to, co teprve přijde: zkuste si tedy představit, co všechno nás v hematologii a transfuzním lékařství čeká během budoucích 25 let. Redakce časopisu pracuje na novinkách již nyní: nově bude každý přijatý rukopis předběžně zveřejněn před vydáním tiskem „on-line“ na internetových stránkách www.prolekare.cz. Připravujeme nový portál časopisu, který by ulehčil autorům odesílání příspěvků, zrychlil recenzní řízení a pomohl v práci redaktorům. Dlouhodobým cílem zůstává zařazení našeho časopisu do databáze PubMed a další zlepšování jeho vědeckého impaktu.

Edgar Faber

Transfuze a hematologie dnes – průřez historií

PREAMBULE

Současný vedoucí redaktor časopisu *Transfuze a hematologie dnes* prof. MUDr. Edgar Faber, CSc., mne požádal o sepsání článku o historii našeho časopisu. Vnímám to jako poctu, ale zároveň i jako nálepku letitého pamětníka, který se vezl v podpalubí, na palubě i za kormidlem tohoto 25letého škuneru. Co nejsem ve svém příspěvku schopen splnit, a vedoucímu redaktorovi se tímto omlouvám, je požadovaná formální úprava (souhrn, úvod, soubor pacientů a metody, výsledky, diskuse, závěr). Nějak mi to k historickému přehledu nepasuje.

DOBA PRENATÁLNÍ

Myšlenka založení odborného periodika vznikla již v roce 1990 v porevolučně otevřených myslích pracovníků Fakultního transfuzního oddělení Fakultní nemocnice I s poliklinikou v Praze pod vedením primáře MUDr. Vladimíra Veselého, CSc. Prvotní snahou byla distribuce odborných zpráv, novinek a organizačních informací z činnosti tehdy ještě československé transfuzní služby s tím, že se jedná o překlenutí období, než bratislavští

kolegové obnoví řádný časopis transfuzní služby (volně citováno z prvního samizdatového čísla). Výběr názvu nepravidelného bulletinu byl zcela nepochybně inspirován společenským časopisem ISBT (International Society of Blood Transfusion) *Transfusion today*. Naštěstí se copyright nikdy neřešil. Prvních devět vydání v počtu 300–400 kopií kompletně vyťukali jejich autoři na psacím stroji, překlady se především vzhledem k pracnosti neřešily.

Paralelně s informačním bulletinem spatřil světlo světa, přesněji byl spatřen svými čtenáři, v roce 1991 nový federální odborný časopis *Hematológia & transfuziológia*, vydávaný Společností pro hematologii a transfuzní službu ČSFR, kde jednoznačně převažovala hematologická témata a hematologičtí redaktori.

ZROZENÍ ČASOPISU

Československo se od roku 1993 nenásilně rozdělilo do dvou suverénních států. Ještě 2 roky byla česká odborná veřejnost zásobována příspěvky cyklostylovanými Transfuzní sekcí České společnosti pro hema-

ÚVODNÍK

tologii a krevní transfuzi, později již nově založenou Společností pro transfuzní lékařství. Projekt pohrobka již dříve zmíněného federálního časopisu postupně skomíral. Konečně v roce 1995 byl ustanoven pětičlenný porodní a ošetrovatelský tým (MUDr. V. Veselý, CSc., MUDr. P. Biedermann, Z. Pospíšilová, J. Ohrablová, J. Kukučka) vedený šéfredaktorem MUDr. Vladimírem Kulichem. Finančním kmotrem se stala firma DiagHuman. Tím se na planetě odborného tisku zrodil nový jedinec toužící po dlouhém životě.

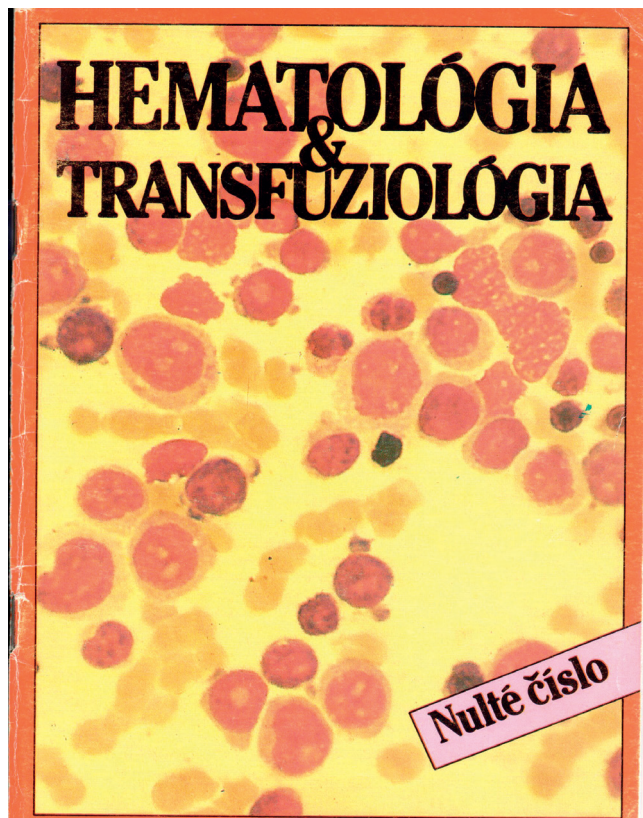
RANÉ DĚTSTVÍ

Novorozenec našťestí nezůstal nahý. Oděl se do prostého, ale barevného oblečku, na prsa si připnul znak Společnosti pro transfuzní lékařství a na záda kmotrovské logo. Byla nastavena kvartální periodičita. Jednotlivá čísla byla jednotně strukturována, zahrnovala původní práce, zprávy z domácích a zahraničních odborných akcí, odborné informace, zprávy ze zahraničních cest a dopisy čtenářů. Původní práce obvykle neměly standardní členění (Úvod, Materiál a metodika, Výsledky, Diskuse a Závěr). Nutno však podotknout, že většinu odborných sdělení tvořily přehledné články. Neprobíhalo recenzní řízení, neprováděly se jazykové korekce. Odborných

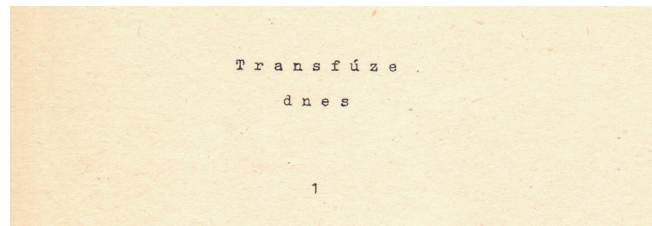
článků nebylo mnoho, převažovaly zprávy z kongresů a takzvané odborné informace či zprávy, pod jejichž pokličku se vešlo prakticky cokoliv od zápisů ze schůzí či pracovních jednání, přes různá odborná stanoviska, informace firem až po pozvánky na odborné akce či vzpomínky na zemřelé či ještě živé kolegy. V batolecím věku byl časopis docela „hubeňour“, jeho PMI (*page mass index*) čítal maximálně 20 stran, později trochu již trochu přibral, ale přes PMI 30 se nepropracoval.

DOSPÍVÁNÍ

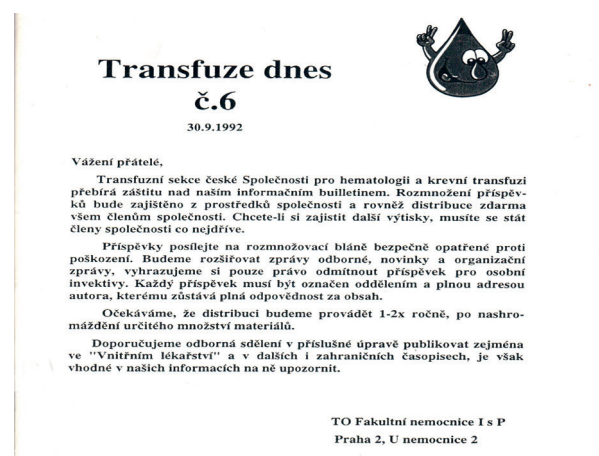
Mystický rok 2000 znamenal v životě časopisu velký zlom. Výbor Společnosti pro transfuzní lékařství rozhodl po dohodě se zástupci firmy DiagHuman o převodu *Transfuze dnes* do početné rodiny odborných periodik České lékařské společnosti JEP pod křídla Nakladatelského a tiskového střediska této organizace. Jeho novými staršími bratry se tak staly například Časopis lékařů českých nebo Vnitřní lékařství. Časopis získal nové šaty, redakční radu a přísnější vedení autorských prací zajištěné vychovatelskou suitou recenzentů a odpovědné redaktorky. Byl ocejchován značkou ISSN a excerpován v Bibliographia medica Českoslova. *Transfuze dnes* nabídla svou náruč i problematice styčné s transfuzním lékařstvím, jako

Obr. 1. Slovensko-český časopis Hematológia – transfuziológia

Obr. 2. První cyklostylované číslo

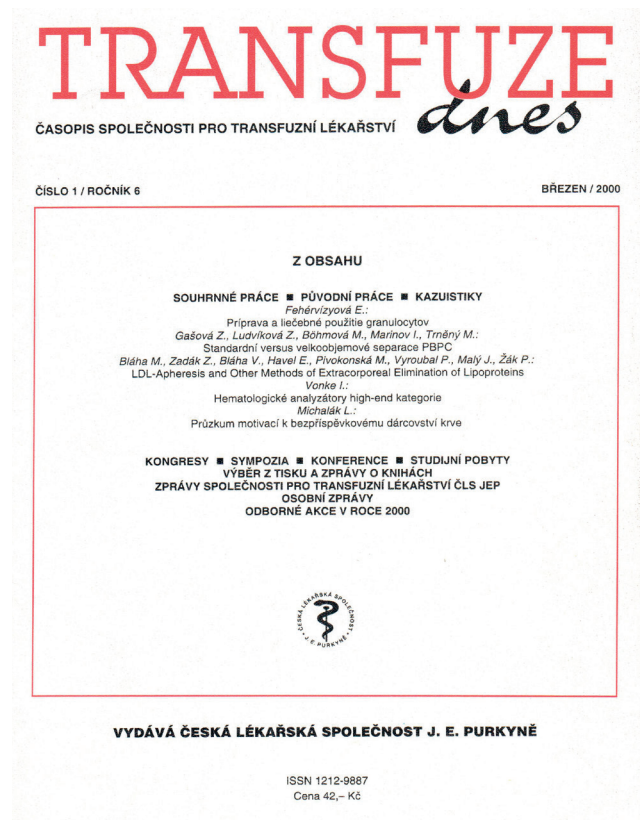
Obr. 3. Bulletin zaštiťuje Transfúzní sekce České společnosti pro hematologii a krevní transfuzi

jsou hematologie, obory intenzivní péče, imunologie, mikrobiologie a další. Roztomilé batolení se tak postupně přetavilo v pevnější chůzi a sebevědomější vystupování. Časopis zesílil na zhruba 40 stran. V září 2001 došlo k opětovnému časopiseckému spojení dvou větví jednoho oborového stromu s košatou korunou redakce a redakční rady zastupující Společnost pro transfuzní lékařství a Českou hematologickou společnost. Počet redaktorů a radních se rozrostl na úctyhodných třicet, což nebylo obvyklé ani u mnoha renomovanějších časopisů, ale dávalo to naději na podporu *Transfuze dnes* napříč celou republikou i vzhledem k tomu, že všem členům obou odborných společností přicházely do schránek zdarma. Přítomnost hematologů nalila novou mízu v podobě odborných publikací postupně zastiňujících původní hlavní peň, ale od roku 2002 také vznik nové křížené odrůdy s nečekaně inovativním názvem *Transfuze a hematologie dnes*. Poměr recenzovaných publikací k ostatním příspěvkům se výrazně vychýlil ve prospěch těch prvních. Objevily se přílohy či samostatné suplementy s doporučeními odborných společností, s monotematickým zaměřením na diagnostické a léčebné postupy a také sborníky postgraduálních přednášek či abstrakt z významných celostátních sjezdů. Výrazně posílený časopis také přilákal silné sponzory,

bez jejichž vydatného finančního zavlažování by časopis záhy zchřadnul či zahynul, jak se to přihodilo několika jiným odborným periodikům. Ačkoliv finance nebyly prakticky žádnou brzdou, ke zpomalování dalšího růstu vedl především nedostatek kvalitních rukopisů a ne vždy dostatečně rychlá odezva recenzentů či autorů způsobující někdy i výrazný časový skluz plánovaného harmonogramu. K nalákání dalších kvalitních autorů mělo sloužit ocenění za nejlepší práci publikovanou v daném ročníku, což se zcela jednoznačně neprojevovalo, ale alespoň se zvýšila autorská prestiž v rámci transfuziologické komunity. Stejně jako v přírodě se střídaly roky s větší či menší úrodou, s chutnějším či méně stravitelným obsahem. V jubilejním desátém roce života po zdánlivě nadějném ročním očekávání byla z National Library of Medicine do redakce zaslána odmítavá odpověď na žádost o zařazení časopisu do Index Medicus/MEDLINE, což časopis *Transfuze a hematologie dnes* zakonzervovalo v řadách časopisů spíše „nižší“ kategorie, alespoň z pohledu citovanosti a prestižnosti. Postup mezi výběrové odrůdy medicínských periodik se tedy zcela nezdařil. V roce 2008 došlo k další změně zevního vzhledu, když titulní stranu začaly zdobit obrázkové výjevy především z cytologické morfologie. V hodnocení citovanosti v databázi Scopus do-

Obr. 4. Transfuze dnes se stává časopisem

Obr. 5. Časopis vydává Česká lékařská společnost J. E. Purkyně

ÚVODNÍK

kázal časopis v tomto období svého života obsadit 6. místo mezi lékařskými souputníky, bohužel jen jednorázově.

DOSPĚLOST

V magickém roce 2012, ve kterém Mayové předpověděli podle některých konec světa, podle jiných jen konec jedné epochy, připravilo vedení České lékařské společnosti JEP k dosažení plnoletosti *Transfuze a hematologie dnes* dárek v podobě rozhodnutí předat svůj poněkud prořídilý sad odborných časopisů jinému nakladateli, a to Mladé frontě, a. s. Bez předchozího projednání s výbory odborných společností, bez jasné koncepce a podmínek. Po četných někdy i bouřlivých následných jednáních byl oběma odbornými společnostmi přijat nový koncept ozdobený výraznou grafickou změnou ve prospěch barevnosti a modernosti. Kontinuita zůstala zachována s větším důrazem na edukační přehledné články. Tradiční rubriky se nezměnily. Pokyny pro autory také. Bohužel také přetrvávala omezená tvůrčí plodnost či ochota autorů. Mnohé původní práce putovaly do jiných časopisů s viditelným impakt faktorem, přehledné články pak proudily do nerecenzovaných periodik pohybujících se na hraně populárně naučného světa. Chronická neúroda se jen neochotně střídala s vý-

jimečnou nadúrodou. V roce 2017 se chopil uvolněného kormidla nový vedoucí redaktor a zdá se, že se mu daří zdárně proplovat zrádnými mělkými vodami autorského zájmu do čtenářských přístavů.

ZÁVĚR

Časopis *Transfuze a hematologie dnes* přes všechna protivitenství završil čtvrtstoletí své existence a rozhodně se nemá za co stydět. Jeho budoucnost, ať nadále tištěná či možná jen elektronická, je pouze v rukách, v myslích a srdcích všech členů Společnosti pro transfuzní lékařství a České hematologické společnosti. Je na nich, kolik budou ochotni pro časopis vynaložit svého času a sil pro jeho zachování po další léta.

MUDr. Jiří Masopust
Transfuzní oddělení, KZ, a. s.,
Masarykova nemocnice, o. z.
Sociální péče 3316/12A
400 02 Ústí nad Labem
e-mail: jiri.masopust@kzcr.eu

Obr. 6. Spojení dvou sesterských odborných společností vede k novému názvu časopisu

Obr. 7. Novým vydavatelským partnerem se stává Mladá fronta, a. s.